

УДК: 351.77

DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-17-2-79-86>

Карлаш Вікторія Вікторівна,
здобувач Національного університету цивільного захисту України, Навчально-науково-виробничий центр Національного університету цивільного захисту України, 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, тел.: (057) 707 34 20, e-mail: vk.lug85@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8092-1189

Карлаш Вікторія Вікторівна,
соискатель Національного університету гражданской защиты Украины, Учебно-научно-производственный центр Национального университета гражданской защиты Украины, 61024, г. Харьков, ул. Лермонтовская, 28, тел.: (057) 707 34 20, e-mail: vk.lug85@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8092-1189

Karlash Viktoria Victorovna,
applicant of the National University of Civil Defense of Ukraine, Educational, Scientific and Production Center of the National University of Civil Defense of Ukraine, 61024, Kharkov, Str. Lermontovska, 28, tel.: (057) 707 34 20, e-mail: vk.lug85@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8092-1189

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Анотація. Розкрито актуальну тему в системі охорони здоров'я України, передбачену особливостями державного регулювання сфери охорони здоров'я та основні напрями сучасного розвитку сфери охорони здоров'я. Розглянуто процес реформування сфери охорони здоров'я, яким передбачено досягнення ефективних шляхів розвитку забезпечення охорони здоров'я населення.

Зазначено основні законодавчі та правові особливості регулювання сфери охорони здоров'я, спрямовані на визначення напрямів та пріоритетів політики охорони здоров'я України. Наголошено, що в системі державного управління охорони здоров'я є два напрями, які передбачають забезпечення ефективної правової основи в економічних та соціальних відносинах в умовах процесу реформування галузі.

Особлива увага надається одному з важливих напрямів регулювання системи охорони здоров'я, який передбачає вирішення питань публічно-правового регулювання з метою досягнення високого рівня забезпечення населення гарантованою реалізацією прав громадян у цій сфері.

Ідеться про необхідність розвитку державного регулювання щодо створення законодавства та правового забезпечення на основі єдиної методологічної бази нормативно-правових актів.

Розкрито основні завдання державного регулювання у сфері охорони здоров'я. Зазначено, що перше стосується питань регулювання засобів і методів забезпечення діяльності ефективної системи охорони здоров'я, друге — удосконалення механізмів управління у сфері відносин медичних послуг. У зв'язку з цим обидва завдання мають певне коло проблем, що підлягають вирішенню в межах досягнення високого рівня державного регулювання у сфері охорони здоров'я України.

Визначено подальші перспективи дослідження у вивченні проблеми стандартизації галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: охорона здоров'я, система охорони здоров'я, державне регулювання, ринок медичних послуг.

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УКРАИНЫ

Аннотация. Раскрывается актуальная тема в системе здравоохранения Украины, которая представляется особенностями государственного регулирования сферы здравоохранения. В первую очередь автор статьи определяет основные направления современного развития сферы здравоохранения. Рассмотрен процесс реформирования в сфере здравоохранения, который предполагает достижение эффективных путей развития обеспечения охраны здоровья населения.

Отмечены основные законодательные и правовые особенности регулирования сферы здравоохранения, которые направлены на определение направлений и приоритетов политики здравоохранения Украины. Речь идет о том, что в системе государственного управления здравоохранения имеется два направления, которые предполагают обеспечение эффективной правовой основы в экономических и социальных отношениях в условиях процесса реформирования отрасли.

Особое внимание уделяется одному из важных направлений регулирования системы охраны здоровья, которое предполагает решение вопросов публично-правового регулирования с целью достижения высокого уровня обеспечения населения гарантированной реализацией прав граждан в данной сфере.

Указывается на необходимости развития государственного регулирования по отношению к созданию законодательства и правового обеспечения на основе единой методологической базы нормативно-правовых актов.

Раскрыты основные задачи государственного регулирования в сфере охраны здоровья. Отмечено, что первое касается вопросов регулирования средств и методов обеспечения деятельности эффективной системы здравоохранения, второе — усовершенствования механизмов управления в сфере отношений медицинских услуг. В связи с этим обе эти задачи имеют свой круг проблем, которые подлежат решению в рамках решения вопросов государственного регулирования в сфере здравоохранения Украины.

Определены дальнейшие перспективы исследования в изучении проблемы стандартизации отрасли здравоохранения.

Ключевые слова: охрана здоровья, система здравоохранения, государственное регулирование, рынок медицинских услуг.

PROBLEMS OF GOVERNMENT REGULATION IN THE HEALTH OF UKRAINE

Abstract. The article reveals a relevant topic in the health care system of Ukraine, which seems to be the peculiarities of the state regulation of the health-care sphere. First of all, the author of the article determines the main directions of the modern development of the healthcare sphere. So the article says that today there is a process of reforming in the field of health care, which involves the achievement of effective ways of developing the provision of public health care.

The author notes the main legislative and legal features of the regulation of health care, which are aimed at determining the directions and priorities of health policy in Ukraine. The article states that there are two directions in the system of public health administration, which imply the provision of an effective legal framework in economic and social relations in the context of the industry reform process.

Particular attention is paid to one of the important areas of regulation of the health care system, which involves resolving issues of public law regulation in order to achieve a high level of provision of the population with guaranteed realization of the rights of citizens in this area.

Further, the author points to the need for the development of state regulation in relation to the creation of legislation and legal support on the basis of a unified methodological framework of regulatory legal acts.

The article reveals the main objectives of state regulation in the field of health. The author notes that the first concerns the issues of regulating the means and methods of ensuring the operation of an effective health care system. The second relates to the improvement of governance mechanisms in the field of medical services relations. In this regard, both of these tasks have their own range of problems that are to be solved as part of the solution of issues of state regulation in the field of health care in Ukraine.

Summarizing, the author determines the future prospects of the study in studying the problem of standardization of the health care industry.

Keywords: health protection, health care system, government regulation, medical services market.

Постановка проблеми. На сьогодні в розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я відбувається процес реформування, викликаний існуючими проблемами, в тому числі й низьким рівнем соціально-економічної ефективності та правового регулювання діяльності. При цьому спостерігається тенденція, яка вказує на те, що в процесі проведення реформи національна система охорони здоров'я зазнає значних організаційно-правових та сутнісних перетворень. Насамперед це відноситься до створення законодавчої бази для реформи охорони здоров'я, яка направляється на децентралізацію державної системи медичного обслуговування й управління охороною здоров'я.

Разом з тим, незалежно від змін, функціонування системи охорони здоров'я має ряд труднощів, серед яких ми можемо виділити зниження рівня та якості надання медичної допомоги населенню, зростання кількості соціально небезпечних захворювань, зростання смертності та зниження народжуваності, яке, своєю чергою, призводить до негативного природного приросту населення, недостатній рівень фінансування тощо.

Багато з цих проблем визначаються відсутністю комплексного підходу до охорони здоров'я, зумовлені деформацією системи медичної профілактики, а також зниженням доступності для значної частини населення до кваліфікованої медичної допомоги. Важливим моментом є те, що система охорони здоров'я безпосередньо залежить від проведення чіткої та послідовної державної політики в галузі охорони здоров'я

населення, яка підкріплюється в правовій, організаційній та фінансовій сфері. А від правильного визначення напряму та пріоритетів такої політики, разом з результатами роботи органів державного управління, залежить ефективність системи охорони здоров'я загалом. У таких умовах великого значення набуває вивчення основних проблем в системі державного регулювання в галузі охорони здоров'я.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Сьогодні існує ряд публікацій, які присвячені проблемі удосконалення системи охорони здоров'я України. Серед них можна виокремити В. М. Лехан, В. М. Рудого, Ю. В. Вороненко, О. Г. Шекера та інших, які вказують на необхідність змін в організаційній структурі, формах управління та чинному законодавстві.

Крім цього, ряд наукових публікацій, які стосуються становлення та розвитку права на охорону здоров'я, серед яких роботи Т. А. Занфірова та Я. Ф. Радиша, вказують, що в нашій країні завжди були спроби зробити суспільство відповідальним за стан охорони здоров'я, тим самим кажучи про необхідність використання такого досвіду побудови державного управління системи охорони здоров'я.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення основних проблем, що пов'язані з нинішнім станом у системі державного регулювання у сфері охорони здоров'я України, а також визначення загальних напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Охорона здоров'я є однією з пріори-

тетних сфер діяльності держави, яка займається формуванням політики охорони здоров'я в Україні та сприяє забезпеченню її реалізації. Крім цього держава забезпечує права громадян на охорону здоров'я та реалізацію державних програм соціального розвитку.

Щодо правового регулювання у сфері охорони здоров'я, то воно передбачає два взаємопов'язані напрями. Перше видається у правовому регулюванні організації охорони здоров'я, а друге полягає у правовому регулюванні здійснення права людини на охорону здоров'я. У зв'язку з цим головною функцією державного регулювання охорони здоров'я виступає створення ефективної правової основи економічних відносин, які будуть враховувати умови реформування галузі, надлишкову функцію держави щодо забезпечення безкоштовної медичної допомоги, а також надавати можливість досягти стійкості в системі забезпечення права на здоров'я [1].

Особливе місце в регулюванні системою охорони здоров'я в нашій країні віддається різним цільовим програмам. Такі цільові програми є комплексом заходів, які спрямовані на досягнення конкретних дій, що дає змогу більш ефективно вирішувати соціально-значущі проблеми з охорони та відновлення здоров'я громадян. Головне призначення таких цільових проблем передбачається у задоволенні певних потреб населення і поліпшенні ефективності роботи медичних організацій.

Саме ж суспільство охорону здоров'я сприймає як невід'ємну складову якості життя, що надає важли-

вий вплив на економічний розвиток держави, сприяючи забезпеченню відтворення та якості трудових ресурсів, і тим самим створює базу для подальшого соціально-економічного зростання. У зв'язку з цим однією з важливих проблем регулювання системи охорони здоров'я стає пошук ефективної моделі національної системи охорони здоров'я, яка буде адекватною сучасним реаліям суспільства. Насамперед це стосується того, що сьогоднішня вітчизняна система охорони здоров'я не дає можливості реалізовувати необхідні принципи маркетингових відносин в умовах несформованого ринку медичних послуг [2].

Одним з найбільш важливих напрямів у цій системі, на наш погляд, є посилення й розширення публічно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, яке при цьому має бути направлено на реалізацію прав кожного громадянина нашої країни отримувати гарантований рівень охорони здоров'я.

Однак на сьогодні в законодавстві України відсутній цілісний механізм державного регулювання ринкових економічних відносин, за винятком окремих нормативно-правових механізмів щодо використання державою того чи іншого регуляторного засобу [3]. Зауважимо, що такими засобами є проведення ліцензування, порядок врегулювання цін і тарифів, встановлення спеціальних режимів господарювання тощо. У зв'язку з цим з'являється необхідність вирішення проблеми відсутності можливості досягти свого функціонального призначення, зазначених засобом регулювання в тому випадку, коли інші

регулятори будуть діяти автономно. Тут ми маємо на увазі, що для вирішення проблеми важливо досягати одночасного урегулювання всіх коштів.

Тож припускаємо, що державне регулювання розвитку сфери охорони здоров'я має бути направлено на створення перспективного законодавства та нормативно-правового забезпечення, яке буде сприяти ефективному досягненню охорони здоров'я населення. Тим самим це передбачає також досягнення якісної єдності методологічної бази нормативно-правових актів. У такому контексті на перший план виступає забезпечення національних економічних інтересів, національної економічної безпеки та забезпечення здоров'я населення. Усі ці фактори універсальні, однак реалізація політики у сфері охорони здоров'я передбачає не тільки власне видові фактори, а й враховує загальні для них заходи [4].

На наш погляд, серед завдань державного регулювання у сфері охорони здоров'я виділяється два важливі аспекти. Перший відноситься до того, що регуляторні заходи повинні здійснювати забезпечення вирішення політичних завдань, а другий передбачає досягнення удосконалення механізмів управління. Так само слід враховувати і політичний аспект, який полягає в досягненні соціальних та економічних цілей. Його природа представляється в нормативному характері, який спирається на прийняту в суспільстві систему цінностей, що відносяться до певних політичних завдань та інтересів суспільства.

Важливо відзначити, що соціально-політичні проблеми охорони здоров'я в усіх сучасних країнах однакові. Тому серед них можна виділити такі:

- рівноправний доступ до охорони здоров'я;
- досягнення соціальної солідарності за допомогою забезпечення охорони здоров'я за сприянням національної служби охорони здоров'я або системи соціального медичного страхування;
- створення економічності за допомогою забезпечення фінансово обґрунтованих витрат на охорону здоров'я;
- досягнення забезпечення здорових умов оточення, безпечних умов праці, продуктів харчування та питної води;
- необхідні рівень інформованості та освіченості населення з питань охорони здоров'я [5].

Ще одним аспектом управління виступають механізми управління охороною здоров'я, що мають змішану природу, які показують особливості взаємин між постачальниками медичних послуг. Такі заходи спрямовуються на досягнення ефективного та раціонального застосування людських й матеріальних ресурсів, і мають насамперед технічний характер. Напрямок регулювання таких механізмів має вирішувати такі проблеми:

- питання якості та ефективності медичних послуг;
- доступ хворих до послуг, з огляду на введення відповідної податкової політики;
- належний рівень поведінки постачальників та платників, діяль-

ність лікарів та інших медичних працівників;

- встановлення врівноваженого ринку медикаментів шляхом контролю за прибутком та визначення цінової політики [6].

Таким чином, державне регулювання діяльності у сфері охорони здоров'я має виступати такою діяльністю держави, яка спрямована на забезпечення інтересів населення і самої держави за допомогою застосування переважно адміністративних методів впливу на поведінку суб'єктів господарювання. При цьому правова основа державного регулювання полягатиме в управлінні, контролі та застосуванні адміністративно-господарських санкцій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, за час незалежності в нашій країні була сформована національна правова база у сфері охорони здоров'я, яка сьогодні не може повністю відповідати сучасним потребам суспільства. При цьому рішення проблем, пов'язаних з державним регулюванням у сфері охорони здоров'я в Україні, можна назвати важливим напрямом в управлінській та організаційній медичній діяльності.

Крім того, однією з актуальних проблем у регулюванні галузі охорони здоров'я на сьогодні є саме проблема системи стандартизації галузі, оскільки невирішеними залишаються питання рівня ліцензування медичних послуг, рівня акредитації, потреби в медичній допомозі, економічному рівні, що визначає потребу в медичних процедурах та рівні результативності як ефективності та якості надання медичної допомоги.

Це свідчить, що сьогодні стоїть потреба комплексного дослідження правового регулювання медичної діяльності, насамперед це стосується розробки нової нормативно-правової бази, яка буде виступати інструментом реалізації державної політики і вдосконалення управління охороною здоров'я України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Вороненко Ю. В.* Нормативно-правове забезпечення семейной медицины в свете реформы здравоохранения Украины / Ю. В. Вороненко, О. Г. Шекера // Здоров'я суспільства. — 2013. — Т. 2, № 1. — С. 15–22.
2. *Радыш Я.* Государственное регулирование общественных отношений в области охраны здоровья Украины: исторические и правовые аспекты / Я. Радыш, Н. Мезенцева, Л. Бурав-Леви // Медицинское право. — 2008. — № 2. — С. 26–37.
3. *Гладун З. С.* Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): монографія. — Тернопіль: Екон. думка, 2005. — 460 с.
4. *Москаленко В. Ф.* Принципи організації оптимальної моделі системи охорони здоров'я: український контекст: монографія / В. Ф. Москаленко. — К.: Книга плюс, 2008. — 320 с.
5. *Рудий В. М.* Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні. — К.: Сфера, 2015. — 272 с.
6. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні. Спільний звіт / за заг. ред. В. М. Лехан, В. М. Рудого. — К.: Видво Раєвського, 2005. — 168 с.

REFERENCES

1. *Voronenko Yu. V.* (2013). Normativno-pravovoe obespechenie semejnoy mediciny v svete reformy zdorovohraneniya Ukrainy [Regulatory support of family medicine in the light of health care reform in Ukraine], *Health Suspension*. Vol. 2 (1), p. 15–22.
2. *Radysh J.* (2008). Gosudarstvennoe regulirovanie obshchestvennyh otnoshenij v oblasti ohrany zdorovya Ukrainy: istoricheskie i pravovye aspekty [State regulation of public relations in the field of health care in Ukraine: historical and legal aspects], *Medical Law*. 2, p. 26–37.
3. *Gladun Z. S.* (2005). Derzhavna politika ohoroni zdorov'ya v Ukrayini (administrativno-pravovi problemi formuvannya i realizaciyi) [State policy of health care in Ukraine (administrative and legal problems of formation and implementation)], Ternopil, Ukraine.
4. *Moskalenko V. F.* (2008). Principi organizaciyi optimalnoyi modeli sistemi ohoroni zdorov'ya: ukrayinskij kontekst [Principles of organization of an optimal model of the health care system: Ukrainian context], Kiev, Ukraine.
5. *Rudiy V. M.* (2015). Zakonodavche zabezpechennya reformi sistemi ohoroni zdorov'ya v Ukrayini [Legislative support for the reform of health care system in Ukraine], Kiev, Ukraine.
6. *Lekhan V. M., Rudoh V. M.* (2005). Osnovni shlyahi podalshogo rozvitku sistemi ohoroni zdorov'ya v Ukrayini. spilnij zvit [The main ways of further development of the health care system in Ukraine. joint report], Kiev, Ukraine.